

Тетяна Нагибайло

здобувач другого рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»

Львівський державний університет внутрішніх справ

Правова природа конституційного права працівників на належні, безпечні та здорові умови праці

Право на належні, безпечні і здорові умови праці, закріплене в ст. 43 Конституції України. Окрім цього, законодавець встановлює певні обмеження щодо праці жінок та неповнолітніх, зазначаючи в тій же статті, що використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах заборонене [1]. З даного положення зрозумілим стає те, що для жінок та неповнолітніх встановлюються додаткові обмеження, що відображають особливості їхнього фізіологічного та психологічного розвитку, а також можливі ризики для їхнього здоров'я. В свою чергу законодавець прагне досягти певного балансу між гарантуванням права на працю для всіх і захистом особливих категорій працівників.

Зазначене конституційне право знайшло своє закріплення в кодифікованому акті, який регулює в Україні трудові правовідносини. Законодавець в ст. 2 Кодексу законів про працю України (далі-КЗпП) дублює зазначене положення. До того ж ч. 1 ст. 153 КЗпП зобов'язує роботодавця створювати на всіх підприємствах, в установах, організаціях безпечні і нешкідливі умови праці [2]. Також проаналізувавши положення Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-XII в ст. 6 законодавець закріплює право на охорону здоров'я, що передбачає, серед іншого, право на безпечні здорові умови праці [3].

Українські науковці Н.Б. Болотіна й Г.І. Чанишева ототожнювали право людини на здорові та безпечні умови праці з правами працюючих на охорону їх здоров'я на виробництві [4, с. 391]. Правознавець І.І. Шамшина під правом на здорові та безпечні умови праці, закріпленим у статті 43 Конституції України, розуміла право індивіда на охорону праці, що є загальним суб'єктивним правом громадян, безпосередня реалізація якого здійснюється у межах конкретних фактичних правовідносин у сфері охорони праці [5, с. 18]. Пріоритетом соціальної політики України, на думку дослідниці Л.П. Амелічевої, виступає саме безпека праці, що дає змогу ототожнювати конструкцію «право працюючого на безпеку праці» із закріпленим у статті 43 Конституції «правом кожного на безпечні та здорові умови праці» [6, с. 31]. З цього можемо зробити висновок, що право людини на здорові та безпечні умови праці, закріплене в Конституції України, є комплексною правовою конструкцією, що охоплює різні аспекти охорони праці та здоров'я працівників.

У процесі трудової діяльності працівника, роботодавець зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів та засобів, які спрямовані на збереження життя, здоров'я і працездатності людини. Зі змісту ст. 1 ЗУ «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-XII можна зрозуміти, що це правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні і лікувально-профілактичні заходи та засоби [7]. А відтак, можемо стверджувати, що забезпечення належних, безпечних та здорових умов

праці - це спільна відповідальність як роботодавця, так і працівника. Адже роботодавець має створити усі належні умови праці, вжити всіх необхідних заходів та засобів, а працівник в свою чергу зобов'язаний дотримуватися правил безпеки та охорони праці.

На практиці, доволі часто буває так, коли одне з основних трудових прав працівників порушується і останній змушений захищати його в суді. Прикладом цього є ситуація, коли позивач звернувся до суду з позовом про відшкодування моральної шкоди. Обставини справи полягали в наступному. Коли позивач перебував із відповідачем у трудових відносинах, той не забезпечив його безпечними та належними умовами праці, через що він отримав професійне захворювання. Висновком МСЕК від 2 лютого 2020 року його визнано особою з інвалідністю III групи безстроково та вперше встановлено втрату 65% професійної працездатності. Суд установив додаткові обставини справи та розглянув правовідносини, які склалися між сторонами. Позивач із 3 грудня 1993 року до 19 лютого 2020 року перебував у трудових відносинах з відповідачем, працюючи водієм, що підтверджено копією трудової книжки позивача. Отже, вбачаємо порушення конституційного права працівника та ряду положень КЗпП. Важливо, щоб роботодавці усвідомлювали свою відповідальність за створення безпечного робочого середовища, адже це може мати серйозні наслідки для самого працівника, а в свою чергу працівники повинні знати свої права та можливості їх захисту в судовому порядку [8, с.72].

У зв'язку із проведеним аналізом можемо зробити висновок, що право на належні, безпечні і здорові умови праці - це фундаментальне право людини в сфері праці, яке гарантує, що кожен працівник має право працювати в безпечному та здоровому середовищі. Це право охоплює різні аспекти, що забезпечують добробут працівників під час виконання ними своїх трудових обов'язків.

Література

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
(дата звернення: 09.05.2023 р.)
2. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
4. Болотіна Н.Б., Чанишева Г.І. Трудове право України: підручник. Київ. 2000 р. 560 с.
5. Шамшина І.І. Правові проблеми регулювання відносин у сфері охорони праці в сучасних умовах: *Юрид. наук: спец. 12.00.05*. Луганськ, 2002 р. 188 с.
6. Амелічева Л.П. Забезпечення безпеки праці як умови трудового договору: монографія. Донецьк. 2010 р. 179 с.
7. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

8. Мелех Л.В, Мелех Б.В. Юридична природа конституційного права працівників на здорові, належні та безпечні умови праці: *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2022.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**